

Sag C-187/23

Anmodning om præjudiciel afgørelse

Dato for indlevering:

23. marts 2023

Forelæggende ret:

Amtsgericht Lörrach (Tyskland)

Afgørelse af:

21. marts 2023

Procesdeltagere:

E.V. G.-T., P.T., F.T. og G.T.

[Udelades]

Amtsgericht Lörrach
(byretten i Lörrach)

Kendelse

I arvesagen

P.M. J.T., født den 12. december 1931, død den 15. september 2021,
statsborgerskab: fransk, sidste adresse: S-gade
- arvelader -

procesdeltagere:

E.V. G.-T. [udelades]
– procesdeltager nr. 1 –

[udelades]

P.T. [udelades]
– procesdeltager nr. 2 –

F.T. [udelades]
– procesdeltager nr. 3 –

G.T. [udelades]

– procesdeltager nr. 4 –

har Amtsgericht Lörrach (byretten i Lörrach) [udelades] den 21. marts 2023 afsagt følgende kendelse:

1. Sagen udsættes, indtil der foreligger en afgørelse fra Den Europæiske Unions Domstol om de nedenstående præjudicielle spørgsmål.
2. Den Europæiske Unions Domstol forelægges inden for rammerne af ved den præjudicielle procedure i henhold til artikel 267, stk. 1, litra b), TEUF og artikel 267, stk. 2, TEUF følgende præjudicielle spørgsmål om fortolkning af artikel 67, stk. 1, andet afsnit, litra a), i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 650/2012 af 4. juli 2012 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende arv, og om accept og fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis (herefter: »arveretsforordningen«) til afgørelse:
 - a) Skal arveretsforordningens artikel 67, stk. 1, andet afsnit, litra a), fortolkes således, at denne bestemmelse også omfatter anfægtelser, der er forelagt under selve proceduren vedrørende udstedelse af det europæiske arvebevis, at retten ikke kan prøve sådanne anfægtelser, og at bestemmelsen dermed ikke alene omfatter anfægtelser, der er forelagt i en anden sag?
 - b) Såfremt spørgsmål a) besvares bekræftende: Skal arveretsforordningens artikel 67, stk. 1, andet afsnit, litra a), fortolkes således, at et europæisk arvebevis end ikke må udstedes, hvis der under proceduren vedrørende udstedelsen af det europæiske arvebevis er forelagt anfægtelser, som imidlertid allerede er blevet prøvet i en sag om udstedelse af arveattest i henhold til tysk lovgivning?
 - c) Såfremt spørgsmål a) besvares bekræftende: Skal arveretsforordningens artikel 67, stk. 1, andet afsnit, litra a), fortolkes således, at denne bestemmelse omfatter enhver anfægtelse, selv hvis en sådan er forelagt uden at være underbygget, og der ikke skal optages formelt bevis herom?
 - d) Såfremt spørgsmål a) besvares benægtende: Gælder der formkrav for den forelæggende rets angivelse af de grunde, som har fået retten til at forkaste anfægtelserne og til at udstede det europæiske arvebevis?

Præmisses

I. Hovedsagens genstand og relevante faktiske omstændigheder

Arveladeren havde senest bopæl i R. (Tyskland), var fransk statsborger og døde den 15. september 2021. Den 23. november 2021 anmodede procesdeltager nr. 1, arveladerens tidligere hustru, repræsenteret ved sin befuldmægtigede, om et europæisk arvebevis med angivelse af sig selv som enearving. Der foreligger et testamente, der har følgende indhold:

Fælles testamente

Vi, ægtefællerne E.G.-T., født den 29. december 1937 og P.T., født den 12. december 1931, som begge har bopæl i S-gade, erklærer følgende:

1) Vi er ikke bundet af tidligere arveretlige dispositioner og har ikke truffet arveretlige dispositioner. Vi annullerer forebyggende alle dispositioner, der tidligere måtte være truffet af hver af os på egen hånd eller i fællesskab.

2) Vi indsætter gensidigt hinanden som enearvinger. Denne indsættelse som arvinger er korrespektiv og foretages med bindende virkning. Denne bestemmelse indebærer herudover ikke nogen begrænsninger for den længstlevende. Det står således den længstlevende frit for selv at træffe dispositioner vedrørende arven efter sig selv, hvilket allerede kan ske inden førstafdødes død, men alene med virkning for den situation, at den pågældende bliver længstlevende.

3) Vi har begge bopæl i Tyskland og ønsker, at tysk arvelovning finder anvendelse, hvilken lovgivning vi i forbindelse med lovvalg, i det omfang det er lovligt, fastsætter som anvendelig lovgivning. Denne bestemmelse er korrespektiv.

R., den 23. juli 2020

E.G.-T.

Jeg er enig heri.

P.T.

Dette testamente er skrevet og underskrevet i hånden af procesdeltageren G.-T. Testamentet er desuden underskrevet af arveladeren.

Der foreligger endvidere et ældre testamente, som har følgende indhold (oversættelse fra fransk til tysk):

Undertegnede, P.M.J.T., født den 12. december 1931 i A., med bopæl i T.L.R., SPANIEN

Tilbagekalder hermed alle tidligere dødsdispositioner.

Jeg tillægger mine to børnebørn, P's sønner,
N.A.J.T., født den 12. oktober 1988 i A, og
J.N.J.T., født den 25. juni 1993 i A,
den arveandel af mit bo, der udgør friarven, som legatarer.

Arven skal deles i lige dele mellem de to.

Jeg udpeger min søn P. og kun denne til at organisere min begravelse med en gregoriansk messe og min bisættelse i D. i Spanien.

A., den 31. maj 2001

Dette er mit testamente.

P.T.

Dette testamente er skrevet og underskrevet i hånden af arveladeren.

Procesdeltager nr. 1 anser sig på grundlag af testamentet af 23. juli 2020 for at være enearving. Procesdeltagerne nr. 2–4 anser dette testamente for at være ugyldigt. De har gjort gældende, at arveladeren ved oprettelsen af testamentet ikke længere var ved sin fornufts fulde brug, og at underskriften ikke er arveladerens.

Arveladeren var imidlertid fortsat ved sin fornufts fulde brug. Procesdeltagerne nr. 2–4 har alene gjort gældende, at arveladeren fra tid til anden var forvirret. Dette er imidlertid ikke tilstrækkeligt til at lægge til grund, at arvelader ikke var ved sin fornufts fulde brug, eller til at iværksætte nærmere undersøgelser på grundlag af denne anfægtelse. Hertil må kræves, at det konkret anføres, hvad der har givet anledning til manglende evner, som påvirker viljen i et sådant omfang, at arveladeren ikke længere har kunnet forstå betydningen og konsekvenserne af et testamente [udelades].

Der er endvidere tale om arveladerens underskrift. Den forelæggende ret er blevet forelagt adskillige underskrifter fra arveladerens hånd. Den eneste underskrift, som afviger, er underskriften fra 1956. Alle efterfølgende underskrifter svarer til underskriften på testamentet.

II. Ordlyden af de nationale forskrifter, som finder anvendelse i den foreliggende sag, og relevant retspraksis

§ 2267 i BGB (borgerlig lovbog):

Til oprettelse af et fælles testamente i henhold til § 2247 er det tilstrækkeligt, at én af ægtefællerne opretter testamentet i den form, der er foreskrevet i den nævnte bestemmelse, og at den anden ægtefælle personligt medunderskriver den fælles

erklæring. Den medunderskrivende ægtefælle skal i denne forbindelse angive, på hvilket tidspunkt (dag, måned og år) og på hvilket sted ægtefællen har tilføjet sin underskrift.

§ 26 i FamFG (lov om proceduren i familieretlige sager og anliggender omfattet af den frivillige retspleje, herefter: »lov om behandling af familieretlige sager m.v.«):

Retten skal af egen drift gennemføre de undersøgelser, som er nødvendige for at fastlægge de relevante faktiske omstændigheder.

§ 352e i lov om behandling af familieretlige sager m.v.:

Stk. 1 En arveattest kan alene udstedes, når skifteretten anser de faktiske omstændigheder, som er nødvendige som begrundelse for anmodningen, for at være fastlagt. Afgørelse herom træffes ved kendelse. Kendelsen har retsvirkning fra afsigelsen. Underretning om kendelsen er ikke nødvendig.

Stk. 2 Hvis kendelsen er i modstrid med en af de berørtes udtrykte vilje, skal denne have underretning om kendelsen. Retten skal i dette tilfælde udsætte kendelsens umiddelbare retsvirkning og stille udstedelsen af arveattesten i bero, indtil kendelsen er blevet endelig.

Stk. 3 Når en arveattest er udstedt, kan en appel til prøvelse af kendelsen alene antages til realitetsbehandling, såfremt der anmodes om inddragelse af arveattesten.

§ 35 i Internationales ErbrechtsverfahrensG (lov om internationale arvesager):

Stk. 1 Såfremt ikke andet følger af forordning (EU) nr. 650/2012 og af bestemmelserne i dette afsnit, finder lov om proceduren i familieretlige sager og anliggender omfattet af den frivillige retspleje anvendelse. [...]

§ 39 i Internationales ErbrechtsverfahrensG (lov om internationale arvesager):

Stk. 1 Såfremt betingelserne for udstedelsen af et europæisk arvebevis er opfyldt, træffer retten afgørelse ved udstedelse af originaleksemplaret af et europæisk arvebevis. Såfremt betingelserne for udstedelsen af en bekræftet kopi eller for forlængelsen af en bekræftet kopis gyldighedsperiode er opfyldt, træffer retten afgørelse ved udstedelse af en bekræftet kopi eller ved forlængelse af en bekræftet kopis gyldighedsperiode. Retten træffer i øvrigt afgørelse ved kendelse.

Stk. 2 Til udstedelse af et europæisk arvebevis og udstedelsen af en bekræftet kopi anvendes formularen, som er omtalt i artikel 67, stk. 1, andet punktum, sammenholdt med artikel 81, stk. 2, i forordning (EU) nr. 650/2012.

Tysk retspraksis om arveretsforordningens artikel 67, stk. 1, andet afsnit, litra a):

OLG Stuttgart (den regionale appeldomstol i Stuttgart), kendelse af 15. december 2020 – 8 W 342/20, [udelades] ECLI:DE:OLGSTUT:2020:1215.8W342.20.00

Sagen i første instans: AG Stuttgart (byretten i Stuttgart), kendelse af 10. august 2020 – 30 VI 665/19 – [udelades] ECLI:DE:AGSTUTT:2020:0810 30VI665.19.00

III. Begrundelsen for forelæggelsen

1. Præjudicielt spørgsmål litra a)

Fortolkningen af arveretsforordningens artikel 67, stk. 1, andet afsnit, litra a), er af væsentlig betydning for hovedsagens afgørelse. Procesovertagerne nr. 2–4 har forelagt anfægtelser mod procesovertager nr. 1's anmodning. Disse anfægtelser er blevet prøvet, og sagen er moden til afgørelse, idet retten er nået frem til den opfattelse, at procesovertager nr. 1 er blevet arveladerens enearving. Dermed er betingelserne i arveretsforordningens artikel 67, stk. 1, første afsnit, for udstedelse af et europæisk arvebevis opfyldt. Et sådant bevis kan imidlertid ikke udstedes, hvis arveretsforordningens artikel 67, stk. 1, andet afsnit, litra a), skal fortolkes således, at også anfægtelser, der er forelagt i forbindelse med selve proceduren vedrørende udstedelse af det europæiske arvebevis, er omfattet af denne bestemmelse.

En sådan fortolkning vil være til hinder for udstedelsen af et europæisk arvebevis, eftersom der er forelagt anfægtelser under denne procedure.

2. Præjudicielt spørgsmål litra b)

Den befuldmægtigede for procesovertager nr. 1 har oplyst, at denne i tilfælde af en udsættelse af sagen agter at fremlægge en anmodning om udstedelse af en arveattest. I givet fald vil anfægtelserne skulle prøves i henhold til den nationale lovgivning. Når anfægtelserne er prøvet i arveattestsagen, opstår spørgsmålet om, hvorvidt anfægtelserne i henhold til arveretsforordningens artikel 67, stk. 1, andet afsnit, litra a), overhovedet fortsat vil foreligge, eller om der da allerede er truffet afgørelse om disse anfægtelser, og det europæiske arvebevis skal udstedes.

3. Præjudicielt spørgsmål litra c)

I øvrigt er de anfægtelser, som procesovertagerne nr. 2–4 har forelagt, ikke underbyggede, hvorfor den forelæggende ret også uden formel bevisoptagelse anser sagen for moden til afgørelse. Udstedelsen af det europæiske arvebevis afhænger således af, om også sådanne anfægtelser er omfattet af arveretsforordningens artikel 67, stk. 1, andet afsnit, litra a).

4. Præjudicielt spørgsmål litra d)

Såfremt den forelæggende ret altid skal prøve anfægtelser, opstår spørgsmålet om, hvor dette skal angives. Til udstedelse af et europæisk arvebevis finder formularen, som er omtalt i arveretsforordningens artikel 67, stk. 1, andet punktum, sammenholdt med samme forordnings artikel 81, stk. 2, anvendelse. Denne formular indeholder følgende bestemmelse:

Myndigheden bekræfter, at den har truffet alle de nødvendige foranstaltninger for at informere de arveberettigede om anmodningen om et arvebevis, og at ingen af forholdene heri var blevet anfægtet af de arveberettigede på tidspunktet for dets udfærdigelse.

Spørgsmålet er, hvor det skal angives, at der er blevet forelagt anfægtelser, men at disse er blevet forkastet. Dette er på baggrund af, at de processuelle regler ikke har fastsat, at der skal afsiges en ledsagende kendelse til udstedelsen af et europæisk arvebevis, behæftet med tvivl.

IV. Grundene til, at den forelæggende ret finder, at der er tvivl om fortolkningen af arveretsforordningens artikel 67, stk. 1, andet afsnit, litra a)

Der er ikke enighed om fortolkningen af arveretsforordningens artikel 67, stk. 1, andet afsnit, litra a), i Tyskland. På den ene side gør den opfattelse sig gældende, at arveretsforordningen fastsætter en konsensusøgende procedure. Af denne grund må arveretsforordningens artikel 67, stk. 1, andet afsnit, litra a), omfatte anfægtelser, som er forelagt under selve proceduren vedrørende udstedelse af det europæiske arvebevis [udelades] [juridisk litteratur]. Hovedargumenterne herfor er, at arveretsforordningens procedurebestemmelser ikke tillader en kontradiktorisk procedure. Proceduren har en konsensusbaseret form og indeholder ikke noget grundlag for adgang til at bestride den afgørelse, som bliver truffet.

Den anden opfattelse går ud på, at retten selv kan prøve anfægtelserne [udelades]. Der henvises således kun anfægtelser, som er forelagt i en anden sag. Dette er også i overensstemmelse med arveretsforordningens artikel 67, stk. 1, andet afsnit, litra b). Arveretsforordningens artikel 66, stk. 1, andet punktum, har også fastsat princippet om oplysning af sagen af egen drift, hvis den nationale lovgivning, som i § 26 i lov om behandling af familieretlige sager m.v., anvender dette princip.

OLG Stuttgart (den regionale appeldomstol i Stuttgart) har i sin afgørelse af 15. december 2020 – 8 W 342/20, [udelades] ECLI:DE:OLGSTUT:2020:1215.8W342.20.00 fastslået, at der skulle gennemføres en kontradiktorisk procedure. Appeldomstolen antog i denne forbindelse appellen til realitetsbehandling, fordi spørgsmålet havde principiel betydning, og fordi der endnu ikke var taget stilling til det på højeste judicielle niveau. I den juridiske litteratur er denne afgørelse blevet kritiseret, fordi OLG Stuttgart (den regionale appeldomstol i Stuttgart) ikke sørgede for at forelægge EU-Domstolen det pågældende fortolkningsspørgsmål [udelades]. Der blev ikke iværksat appel, hvorfor sagen ikke nåede frem til BGH (forbundsdomstol), som i

henhold til artikel 267, stk. 3, TEUF ville have været forpligtet til at anmode EU-Domstolen om en præjudiciel afgørelse.

Procesdeltager nr. 1 har, ved sin befuldmægtigede, gjort gældende, at der, såfremt det præjudicielle spørgsmål litra a) besvares bekræftende, kan opstå en situation, hvor der slet ikke må udstedes et europæisk arvebevis til den rigtige arving. I den juridiske litteratur overvejes det på den anden side, om ikke i det mindste appelretten burde kunne prøve anfægtelser, og at der således gælder forskellige prøvelseskriterier for henholdsvis den udstedende myndighed og appelretten (jf. arveretsforordningens artikel 72). [Udelades]. Det overvejes endvidere, om det europæiske arvebevis ikke bør udstedes, hvis anfægtelserne allerede er prøvet i en anden sag [udelades]. Dette kunne være i en sag om udstedelse af arveattest i henhold til tysk lovgivning, hvilket er genstanden for det præjudicielle spørgsmål litra b), eftersom der i tyske sager om udstedelse af arveattest iværksættes prøvelse og nærmere afklaring af anfægtelser af egen drift.

For at undgå uholdbare konsekvenser foreslås det i den juridiske litteratur, at anfægtelser, som er udtryk for misbrug, ikke skal tages i betragtning [udelades]. Dette er genstanden for det præjudicielle spørgsmål litra c). I den foreliggende sag er anfægtelserne ikke udtryk for misbrug, men er imidlertid forelagt i en så uunderbygget form, at det ikke er nødvendigt at gennemføre en formel bevisoptagelse herom.

Vejledning om appelmuligheder:

[Udelades]